

מנחות לו

משה שווערד

1. תוספות מסכת מנחות דף לה עמוד ב

משעת הנחה ועד שעת קשירה - מכאן היה מדקדק רבינו אליהו שצריך אדם לקשר תפילין בכל יום ... ועוד מדקדק ר"ת דהך קשירה לאו ממש היא מהא דחשיב בריש פ' בתרא דעירובין (דף צז. ושם) קשר של תפילין קשר של קיימא ואם היה צריך להתיר ולקשור בכל יום אם כן לא הוי של קיימא... דתפילין של ראש ודאי אין צריך לקשור בכל יום דלא צוותה תורה לקשור כל שעה וקשר שלה הלכה למשה מסיני והכי גמירי דליהוי קשורין תמיד ...

2. ספר חידושי בתרא

תקעה) לו. תוס' הג"ל וז"ל דתפלה ש"ר ודאי א"צ לקשור בכל יום דלא צוותה תורה לקשור כל שעה וקשר שלה הלל"מ והכי גמירי דליהוי קשורין תמיד ע"כ. והנה דיש מקשים דא"כ אין יכול לנתקו אם ירצה. ולכאורה כוונת תוס' רק לצד השלילי, שהלל"מ היה דאין צריך לקשור כל שעה כבשל יד, אלא דליהוי קשורין תמיד. דהיינו מבלי צורך לחדש קשירה כל יום, אבל אם רוצה לנתקו אין קפידא. ועוד י"ל דכוונתו שלא יחדש הקשר כל יום דאז אין הקשר של קיימא, ותלל"מ שבעינן שם "קשר" של תפילין עליה. אבל ניתוק אחר שבוע אין חסרון כבהלכות שבת, דנקרא קשר של קיימא.

3. ספר איזהו מקומן

א] שיטות הראשונים מה מברך כשסח וכשלא סח:
שיטת רש"י למסקנא, דלא סח מברך אחד בלבד על של יד ועל של ראש דהיינו 'להניח', ואם סח מברך שתיים, ושיטת ר"ת בתוס' דלא סח מברך שתיים ואם סח חוזר ומברך על ראש ב' ברכות.
וכתב הרא"ש (סי' י"ד) דכשיטת ר"ת כן דעת הבה"ג ורב עמרם בסידור שלו, אבל הרי"ף ורה"ג ורב אחא משבחה כתבו כפירש"י.
והוסיף הרא"ש שבילדותו היה מברך ברכה אחת, דכיון דפליגי רבוותא טוב יותר שלא יברך ממה שיברך לבטלה, עד שלמד מנחות ונראה לו לפום ריהטא דהסוגיא שיש לברך שני ברכות.

4. ספר איזהו מקומן

ד] מה היה קשה לר"ת על פירש"י:
כתבו תוס' בברכות ס: ותוס' שאנץ ותוס' הרא"ש בסוטה מד: (שדוהק לומר דלא הוצרכו ב' ברכות אלא כשסח ועבר עבירה, והמרדכי כאן הוסיף להקשות דאין סברא דאותה ברכה נתקנה לפושעים דוקא, ועע"ש שהביא ראיות גם לפירש"י. וראה עוד שטמ"ק (ט"ו) שהקשה על רש"י מהגמ' בברכות, וראה עוד בהמיוחס לרשב"א שסובר כשיטת ר"ת והאריך בקושיות על שיטת רש"י.

5. ספר איזהו מקומן

ה) ביאור מחלוקת זו:

בפשטות לכאורה רש"י ס"ל דתרוייהו חדא מצוה הן ולכן מעיקר הדין ברכה אחת לתרוייהו, ור"ת סובר שהן ב' מצוות וכל אחת זקוקה לברכה לעצמה, אך באמת מוכח מסוגיות הגמ' דב' מצוות הן כדאיתא במתני' לח. דתפילה של יד ושל ראש אין מעכבות זו את זו, וכן בסוגיא סוף מד. משמע כן בהדיא, וע"כ דסברת רש"י דהואיל וסו"ס ב' המצות שייכו להדדי ברכה אחת להן.

אך יש לעיין לשיטת ר"ת אמאי קבעו נוסח ברכה שונה לכל אחת, דמשמעותן דבשל יד הוא מתחיל המצוה ובשל ראש גומר, ואי ב' מצוות נפרדות לגמרי הן היה לתקן נוסח אחד לתרוייהו, ועוד קשה לר"ת מדוע כשסח חוזר ומברך ב' ברכות הלא ב' מצוות הן ומה אכפת לן שסח ביניהם - עי' מש"כ המיוחס לרשב"א בזה, וע"ע רא"ש (סי' י"ז) ובמרדכי. ובעיקר דבר זה אם חשיכי ב' מצוות או מצוה

6. שו"ע אורח חיים - סימן כה

(ט) אסור להפסיק בדיבור בין תפלה של יד לתפלה של ראש, ואם הפסיק, מברך על של ראש: על מצות תפילין: הגה - ולדידן דנוהגין לברך שתי ברכות אף אם לא הפסיק, צריך לחזור ולברך על של ראש להניח גם על מצות (ד"ע):

7. ביאור הלכה סימן כה

ואם הפסיק - פשוט דבין אם ההפסק היה ע"י דבור או ע"י היסח הדעת בלבד וכ"ש הוא ע' במ"א סימן ח' סקי"ד ושיעור ההפסק ע"י דיבור הוא אפילו ע"י תיבה אחת ...

8. משנה ברורה סימן כה

(כט) בדיבור - ואפילו [כה] בלשון הקודש ולכתחילה אסור [כט] אפילו להפסיק בשתיקה אם שוהא הרבה שלא לצורך אפילו [ל] לא הסיח דעתו. ואפילו [לא] לרמז בעיניו ולקרוץ באצבעותיו בין התש"י ובין התש"ר ג"כ יש ליוזר לכתחילה.

9. ספר איזהו מקומן

ברכה שאינה צריכה. אולם המרדכי כתב בשם ר"ת שאינו הפסק, וכתב הב"י (סי' ל"ה) דנראה מדבריו שצריך להפסיק ולענות ואין צריך לשוב ולברך. ושיטת שלישיית כתב האגור בשם הרשב"א שיכול להפסיק ולענות קדיש וקדושה אבל צריך לחזור ולברך - עי' בב"י.

ולהלכה - פסק השו"ע (כה. י.) דלא יפסיק לענות קדיש וקדושה אלא שותק ושומע ומכוין למה שאומרים, וכתב המשנ"ב (סק"ל י"ז) דאם פסק וענה חוזר ומברך, וראה שם בביאור הלכה איזה ברכה חוזר ומברך.

ב) להפסיק לדבר שבקדושה:

דעת הרא"ש דאם סח לענות בקדושה ואיש"ר אעפ"י שאין חוזר עליה מערכי המלחמה מ"מ איסורא איכא שגורם לברך

10. ספר איזהו מקומן

מבאר הב"ח (סי' כ"ה) משום דעיקר מצות תפילין שיהיו מונחים עליו כל היום, ואם היה מברך 'לקשור' היה משמע דסגי בקשירה רגע אחד. וראה עוד מש"כ בשו"ת מהרי"ט ח"ב או"ח סי' ד' (נדפס בגליון הסו"ע סי' כ"ה).

ב) מדוע תקנו שיברך 'להניח' ולא שיברך 'לקשור' כמו 'לישב בסוכה' ויעל נטילת לולב?

11. ספר איזהו מקומן

ב) אמירת בשכמל"ו:

כתב הב"י (סי' כ"ה) דמהר"י בן חביב היה נוהג לברך שתיים כו"ת, ולהציל עצמו מספק ברכה לבטלה היה אומר בשכמל"ו אחר הברכה השניה, ואינו נראה שיביא אדם עצמו לידי ספק ברכה לבטלה ויסמוך על שיאמר בשכמל"ו.

אך הדרכי משה כתב דטוב לומר בשכמל"ו, ואינו ברכה לבטלה מאחר שהלכה לברך ב' ברכות ואמירת בשכמל"ו רק לרווחא בעלמא, וכן פסק ברמ"א, וע"ע מחצית השקל (כה. י.).

12. ספר חידושי בתרא

תקפה) לו. תוס' ד"ה עבירה היא בידו וז"ל מתוך פ"ה משמע דאם סח ובירך שרי וליכא איסורא אלא אדרבה מצות ושכר ברכה כו' ע"כ. והובא בספר מנחת אליהו סל"א סד"ה מנחות לו. וז"ל והנה הג"י והגרע"א בגליון הש"ס הביאו התנחומא ס"פ בא וז"ל ומצות להניח תש"י תחלה ומברך בא"י וכו' וחזר ונותן ש"ר ומברך בא"י וכו' ואם סח בין תש"י ולתש"ר עבירה הוא בידו וחזר מעורכי המלחמה, ואם ביהא שמיה רבא מברך או בקדושה פסק בין תש"י לתש"ר ועונה קדושה או יש"ר מעורכי המלחמה אינו חוזר אלא חוזר ומברך עש"ר כו' אם הפסיק ביש"ר או בקדושה בטלה ברכה ראשונה וחוזר ומברך שתיתן ואצ"ל בשיחת חולין שהיא עבירה גדולה ע"כ, והקשה מו"ר שליט"א על שיטת רש"י, דהרי להדיא דאף דחוזר ומברך עבירה היא בידו ע"כ.

13. ספר איזהו מקומן

וחוזר עליה מערכי המלחמה:

טעם ד"חוזר מערכי המלחמה":

כתב הרא"ש סי' ט"ן [עפ"י גירסת מערני יו"ט] "שמפני קיום מצות תפילין [שביד ושבראש] ותיקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קקוד".

14. ספר יד בנימין

דף ל"ו בגמ' ת"ר תפילין מאימתי מצרך עליהן. פי' תפילין שכבר הניחן עליו קודם עמוד השחר מאימתי יצרך עליהן וקאמר משעת הנחתן פי' משיגיע זמן הנחתן לאו ימשמש בהם ויצרך וכדמסיים להלן כ"ל כו' כן פירש"י, אבל ברא"ש פי' וז"ל מאימתי מצרך עליהן משעה שיתחיל להניחם

עד שעה שיהדקם צרועו ונראשו כדי שיהא הצרכה עובר לעשייתן הי' הולך לדרך כו' ולא גרם כ"ל. וקל"ת ח"מה דהא דין זה שצריך שיהא הצרכה עובר לעשייתן, כבר נשנה לעיל ל"ה ע"ז צ"ס אמוראי וכן הוצא ברא"ש לעיל י"ג צ"ס אמוראי משמע דהכא דין אחר קאמר וכפירש"י ול"ע.

15. ספר יד בנימין

והנה דעת רש"י ז"ל דהא דמודים חכמים שלאחר שקיעה"ת שוב אינו חוזר ומניחן היינו משום דלילה לאו זמן תפילין, ואף דמבואר לקמן עמו' ב' דלמ"ד לילה לאו זמן תפילין עובר בעשה או בלאו ז"ל דזהו רק לענין אם מניחן לכתחילה אחר שקיעה"ת אבל אם כבר היו מונחין עליו קודם ושקעה עליו חמה שוב אין איסור בדבר וא"כ לחלפן מעיקר הדין רק משום גזירה שמה יישן בהם למר כדאית לי' ולמר כדאית לי', לת"ק צריך לחלוץ מיד בשקיעה"ת ולר' יעקב עד שתכלה רגל מן השוק ולחכמים עד זמן שינה, וכ"ה דעת הרמב"ם בפ"ד מהל' תפילין שפוסק כמ"ד

אבן דעת הרא"ש דהני תנאי דצרייתא דהכא ס"ל לילה זמן תפילין וכן נקטו' להלכה, מיהו זהו רק לענין שא"כ לחלוץ אותן מיד בלילה אבל להניחן מתחילה בלילה אסור אף למ"ד לילה זמן תפילין וכדקאמר ומודים חכמים כו' שאם חלפן כו' שוב אינו חוזר ומניחן. וז"ל הרא"ש צ"ס בעל התרומה "הא

וכרא"ש (סי' י"ז) הביא דבעל התרומה כתב חילוק כזה ודחאו דלא מסתבר כן, אכן כן הוא שיטת הרמב"ם (תפילין ד. י.) שפסק דזמן הנחת תפילין ביום ולא בלילה, ואפ"ה פסק (סס סי"א) דמי שהניח תפילין קודם שתשקע החמה וחשכה עליו אפילו הן עליו כל הלילה מותר ואין מורין דבר זה לרבים.

ושו"מ שבבית הלוי (מ"ג סי' נ"א) הרחיב טובא בסוגיא זו לפרשה היטב, וביאר ששיטת רש"י כהרמב"ם, ותמה על הרא"ש בשם בעל התרומה שכתב דאין סברא לחלק בין חליצה להנחה, דהלא פלוגתא מפורשת היא ביירושלמי ברכות וסברות ב' אמוראי דהתם הן סברות הרש"י ורמב"ם כנגד התוס'. וראה עוד בעמק ברכה (תפילין א"ת ו') שגם ביאר דשיטת רש"י בזה כהרמב"ם, והוסיף שכן שיטת הרבינו יונה בברכות, ע"ש.

ויעד מתי מניחין עד שתשקע החמה ר' יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק וחכ"א עד זמן שיגה:

למ"ד לילה לאו זמן תפילין, האם חייב לסלקן תיכף בשקיעת החמה:

א] שיטת רש"י דכל התנאים הללו סברי דלילה לאו זמן תפילין, ותמה בשטמ"ק (י"ג) דא"כ אין להניח כלל לאחר שקיעת החמה, אמנם שיטת רש"י מוכחת דר' יעקב וחכמים סברי דהגם שאסור להניח תפילין בלילה [באיסור לאו או עשה כדלקמן ע"ב], מ"מ אם היו מונחים על ראשו שרי עד שעה שיש לחוש שמא ישן.

והא אמר רבה בר"ה ספק חשיכה ספק לא חשיכה לא חולין ולא מניח הא ודאי חשיכה חולין, התם בערב שבת איתמר:

בענין רשות להניח תפילין בשבת ויו"ט:

א] יש לעיין מהו גדר זה דחשיכה ודאי חולין ובספק חשיכה לא, וכתב העול"ש דהנה מסקינן לקמן דסבר רבה בר"ה כר' עקיבא דיליף דשבת לאו זמן תפילין מ"והיה לאות", וכתבו תוס' ורש"י בביצה ט"ו דליכא לדידיה איסורא בהנחת תפילין בשבת אלא דיש רק לחוש שמא יבוא לטלטל ברה"ר, ובספק חשיכה לא גזרו כמש"כ כאן תוס' ד"ה אי (נכופו).

אבל מהרא"ש (סי' י"ז) משמע דיש איסור גם מקרא ד"והיה לאות", והב"י בסי' כ"ט נסתפק בזה, וז"ל השו"ע (לא. א.) "בשבת ויו"ט אסור להניח תפילין מפני שהם עצמן אות ואם מניחים בהם אות אחר היה זלוול

לאות שלהם" עכ"ל, ועי"ש בכיור הגר"א שכן הוא דעת הרא"ש אבל הרמב"ם והטור לא כתבו דאסור, וא"כ לדברי הסוברים דאסור צ"ע אמאי בספק חשיכה שרי איסור תורה - עי' עול"ש שהאריך בזה בכמה צדדים.

ב] בעיקר דין זה האם הרשות בידו להניח תפילין בשבת ויו"ט אם ירצה - עי' שאגת אריה (סי' מ"א) שגם דן בזה ותולה הדבר בטעמי פלוגתת ר"י הגלילי ור"ע בכרייתא דלקמן, ובהערה שם הביאו דביאור מהרמ"ב על המרדכי פשיטא ליה דלכו"ע ליכא איסורא, ומאידך בשו"ת מפרשי הים פשיטא ליה דלכו"ע אסור. וראה עוד בענין זה בפרי יצחק (מ"א סי' ד'). וע"ע משנה ברורה וביאור הלכה ריש סי' ל"א.

18. ספר יד בנימין

דף ל"ז ע"ב בגמ' ואמר רבינא הוה יתיבנא קמי' דרב אשי ומשך והניח תפילין כו' וחזיתי לדעתיה דלא לשמרן קא צעי להו מר קסצר הלכה ואין מורין כן. פירש"י קסצר הלכה זמן תפילין ומותר מן הדין להניחן זלילה אפי' לכתחילה רק אין מורין כן. אבל גי' הרי"ף "ומשך ולא סליק תפילין" והיינו לא שהניח לכתחילה זלילה אלא היו מונחין עליו כבר קודם שקיעה"ח ורק לא חלצן וע"ז קאמר הלכה ואין מורין כן אבל להניחן לכתחילה זלילה מן הדין אסור. ואף אם נאמר דדעת הרי"ף להלכה זלילה זמן תפילין וכדעת הרא"ש והטור מ"מ זהו לענין שא"צ לחלוץ אותן זלילה אבל להניחן לכתחילה זלילה אסור מדינא וכמו שנתבאר לעיל היטב בעמו' א'.

19. ספר איזהו מקומן

קסבר הלכה ואין מורין כן:

✓ פסק ההלכה בענין תפילין זלילה: ✓
הראשונים פסקו כרב אשי זלילה זמן תפילין אלא דאין מורין כן שמא ישן כפירש"י, וכן נמי סבר ר"ע בברייתא דלעיל והלכה כר"ע מחבירו.

אולם הרמב"ם (תפילין ד. י.) פסק זלילה לאו זמן תפילין, וביאר הכס"מ שהוא מפרש דתנאי דברייתא דלעיל ע"א כולהו סברי זלילה

20. ספר איזהו מקומן

חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה:

א] ענין המשמוש הוא כדי שלא תסוח דעתו, אך מהו גדר היסח הדעת:

כתב המשנה ברורה (מד. ג.) בשם הראשונים [רבינו יונה, רשב"א, רא"ש, וטור] דהיינו שחוק וקלות ראש, אבל כשהוא עוסק במלאכתו וכדו' אין זה היסח הדעת, והוסיף בשם הב"ח דמ"מ מצוה מן המובחר שתהא דעתו תמיד על התפילין שמטעם זה חייב למשמש בהן כל שעה.

וראה בשאגת אריה (סי' ל"ט) שדעתו דהרמב"ן והרמב"ם פליגי על רבינו יונה, והחמיר טובא בזה דכל היסח הדעת אסור ואפילו אינו עומד בשחוק וקלות ראש. וראה בביאור מהרמ"ב על המרדכי דמישב שאין

(תקצט) לו: בענין היסח הדעת בתפילין הביא השאגת אריה סל"ט קושית רבינו יונה ז"ל איך מותר שינת ארעי בתפילין (סוכה כו.) הלא אסור להסיח דעתו מהן ובשעת שמתנמנם נמצא שמסיח דעתו מהם, וכתב רבנו יונה דמתוך דברי רבנו משה מצאנו תירוץ לזה, דודאי היסח הדעת לא הוי אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק, אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו אע"פ שעוסק במלאכתו ובאומנתו ואין דעתו עליהם ממש לא מקרי היסח"ד דאלת"ה האיד יכול אדם להניח תפילין כל היום, וכן גמי מתנמנם אין כאן הסח"ד כי הוא שוכח הבלי העולם ואין כאן קלות ראש ע"כ, והש"א פירש בדבריו כפשוטו שרק שחוק וקלות ראש הוי היסח"ד, והאריך להק' עליו שהרי רבינו משה שהביא רבינו יונה הוא הרמב"ם וברמב"ם מבורר לא כן, שכ' בפ"ד מה' תפילין מצטער ומי שאין דעתו מיושבת ונכונה עליו פטור מן התפילין שהמניח תפילין אסור להסיח דעתו מהן ע"כ, והרי אלו אין עומדין בשחוק וקלות ראש ואפ"ה פטור הרמב"ם, וכן הביא שם שכ' הרמב"ן לענין אבל שבשעת הספד ובכי לא יניח תפילין משום היסח"ד, אע"ג דאין שם שחוק וקלות ראש, והקשה על הטור שכתב דין הרמב"ן, ופסק ג"כ דברי הרבינו יונה והם תרתי דסתרי. עוד הקשה דכיון דמקור דין היסח"ד נלמד בש"ס מק"ו מציץ, א"כ בציץ גמי ע"כ האיסור הוא רק בשחוק וקלות ראש, והא להרבה שיטות אסור לכה"ג להניח הציץ על מצחו אלא בשעת עבודה ואטו כהן הדיוט שאין עליו ציץ שרי בקלות ראש בשעת עבודה, ובל"ה בביהמ"ק איכא איסור דשחוק וקלות ראש משום מורא מקדש, וכן שחוק וקלות ראש בכלל איסור ול"ל משום היסח"ד.

ולכאורה י"ל דכוונת רבינו יונה שבשעת לבישת תפילין לא יסיח דעתו מעול מלכות שמים, מכיון שע"י התפילין "ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך", שהקב"ה הוא המנהל כל ענין ואין עוד מלבדו, ולכן עליו לקבל עול וירגיש שה' הוא האלוקים, בעל היכולת היחידי שמלכותו בכל משלה. אבל במסיח דעות להבלי העולם כאילו יש איזה תועלת בהם, הלא בזה מכחיש מלכות שמים. כמ"ש בלשם יחוד — ושהיא נגד הלב לשעבד בזה תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו. ולכן שחוק וקלות ראש, דהם ההיפך של "שוכח הבלי העולם" הוי הכחשה והיסח הדעת מקבלת עול מלכות שמים. וכן מי שמצטער ומי שאין דעתו מיושבת עליו, ע"כ חסר לו בקבלת עול מלכות שמים שענינו לקבל יסורין באהבה בידעו שכל מילתא דעביד רחמנא לטב עביד. וכיון שהאבל מתרגש ומצטער בשעת הספד ובכי כאילו "אסון" קרה לו, כשבאמת "טוב מאד" זו המוות, לכן גם זה גידון כהיסח הדעת. אבל כשעוסק במלאכתו ובאומנתו, כי כך רצונו של בוראו שלא יסמוך על נס, וכן כשמתנמנם לצורך, אין סתירה לשם ה' הנקרא עליו. ועי' סימן הבא.

22. עיין בשטמ"ק אות ה'---ועוד עיין בחידושי בתרא באריכות

תקצו לו: ארבר"ה חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מציץ כו' אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא תסיח דעתו ממנו. הקשה התוס' ישנים יומא ח. ד"ה תפילין וז"ל וא"ת ל"ל טעמא דלא ישן בהן שמא יפיח בהן בשבת, פ' במה טומנין (שבת מט.) תיפוק ליה משום היסח הדעת דהכא כו' א"נ אומר הר"ר אלחנן דטעמא דהיסח הדעת לא שייך אלא כשהוא ניעור ע"כ. וצ"ב. ולכאורה י"ל דהעבירה שבהיסח הדעת הוא שמולול בקדושת השם בזה שהוא מסיח דעתו ממנו לחשוב על ענין אחר כאילו דבר השני יותר חשוב מקדושת השם, ומי יהין להסיח דעתו מכל יקר לחשוב על דברים של מה בכך. אבל כשישן ואז דעת האדם מושבת כליל, באותו זמן אין כאן היסח דעת, כיון שאין דעת בכלל, ואין זלזול בכבוד קדושת השם כיון שאין מחשיב דבר אחר על קדושת השם.

שם תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אכו"כ. והנה אהא דתנן בסוטה ל"ח ע"א דבברכת כהנים שבמקדש נושאים כהנים את ידיהם על גבי ראשיהן חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ, הקשה שם בחידושי באר שבע שיהא אסור אפילו לכהנים הדיוטים להגביה ידיהם ע"ג ראשיהם מחמת התפילין ומכח הק"ו דאם מחמת הציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אסור לכת"ג להגביה את ידיו. תפילין שיש בהן אזכרות הרבה על אכו"כ כדאמרינן הכא, ותירץ עפ"מ"כ התוס' כיומא ד"ה דאינו ק"ו גמור דאורייתא אלא מדרבנן דהא איכא למיפרך מה לציץ שכן השם בגלוי תאמר בתפילין שהן מחופין עור כו' ע"ש. אולם אכתי לא יצא ידי חובת ביאור עכ"פ לפ"ד הרמב"ם דס"ל דהוא ק"ו גמור דאורייתא וכדבבאתי בחידושי לעיל ע"ש.

שם אמר רבה בר"ה חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מציץ כו'. לפ"ד התוס' כיומא ד"ח ע"א האי ק"ו אינו אלא אסמכתא ומדרבנן הוא. דק"ו פריכא הוא דמה לציץ שכן השם הוא בגלוי תאמר בתפילין שהן מחופין בעור ואי משום שדי שבתפילין רק השי"ן הוא הלמ"מ אבל ד"י לא ע"ש. ולטעמייהו אזלו בזה בשיטתם בשבת ס"ב ע"א ע"ש. אמנם לדעת הרמב"ם בפ"ד הי"ד מתפילין ק"ו גמור הוא דאורייתא. נו"ל שקדושתן גדולה מקדושת הציץ שהציץ אפ"כ לא אלא שם אחד ואילו יש בהם אחד ועשרים שם של יו"ד ה"א בשל ראש וכמותן בשל יד ע"ש. ואגב אורחין למדנו מדבריו. שלא נקראת אזכרה אלא שם ההוייה כמש"כ בת' הרדב"ז ח"א סי' ק"ב. וע' בארה"ח סי' כ"ח מה שהאריך בסוגיא זו.

• עיין שם משתירץ באריכות

ושמרת את החוקה הזאת למועדה כו' - בפרק בא סימן (גדה נא:) ובסוף כיצד מברכין (ברכות דף מד:) דאמרינן דבני מערבא מברכי בתר דמסלקי תפילייהו לשמור חוקין מפרש רבינו תם דלאחר שמסלק את שליתו ליכא מאן דמברך דלא שייכא ברכה דלשמור חוקיו אלא מתפילין דווקא דכתיב בהו חוקה ודווקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה דדרשינן ימים ולא לילות ומחויב לסלקן כדאמרינן בסמוך הניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה וכירושלמי דברכות פרק היה קורא אמרינן נמי על מילתא דבני מערבא דמברכי לשמור חוקין כמאן דאמר בחוקת תפילין הכתוב מדבר אבל למאן דאמר דבחוקת הפסח הכתוב מדבר לא א"כ כל שכן דלאחר ציצית לא מברך ובפרק בא סימן (גדה נא:) גבי יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו דקאמר לאיתווי מצות ופריך לבני מערבא דמברכי לבתר דמסלקי תפילייהו לאיתווי מאי הוה מצי למימר ציצית והאידינא לא מברכי לשמור חוקין אפי' לאחר תפילין דבסמוך פסקינן דלילה זמן תפילין דקאמר הלכה ואין מורין כן ומדרבנן הוא דאסור דחיישינן שלא יישן בהם וקרא דושמרת את החוקה בחוקת הפסח הכתוב מדבר, מ"ר.

26. ספר איזהו מקומן

והאידנא לא מברכי לשמור חוקיו אפי' לאחר תפילין דבסמוך פסקינן דלילה זמן תפילין - [א] הטור (נסי' כ"ט) הביא דעת רה"ג דרשות בידו לברך אלא דלא צריך, ותמה עליו דאם אינו חייב הוי ברכה לבטלה, ועי"ש בב"י שתירץ בכמה אופנים, והב"ח תמה עליו ותירץ באופן אחר. ובדעת הרא"ש בזה - עי' מעדני יו"ט אות ס'.

[ב] הקשה הב"י (סי' כ"ט) דהגם דפסקינן דלילה זמן תפילין מ"מ שבת ויו"ט ודאי לאו זמן תפילין, וא"כ ליתקנו ברכה מעין הקרא ד"לאות על ירך" כשחולץ התפילין קודם שבת, ותירץ דאין איסור דאורייתא להניח תפילין בשבת אלא שאין צריך, [עי' בדברינו בענין זה על הגמ' בתחילת העמוד].

27. תוספות מסכת מנחות דף לו עמוד ב

יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן קרויין אות - לא משום דאסירי בעשיית מלאכה דאפ"ל חולו של מועד דשרי בעשיית מלאכה איכא אות בפסח דאסור באכילת חמץ ובסוכות דחייב בסוכה ובפרק בתרא דמועד קטן (דף יט. ושם) משמע דחולו של מועד חייב ...